

GĘSTO (113) *av*

-ę- (111), -e- (2).

o jasne.

comp gęściej (3); -ej (2), -(e)j (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVIII w.

1. *Zawiesićie (o konsystencji substancji ciekłych i papkowatych); dense, crasse, spisse Cn (35) : á fkurupa ftłuczona/ rofpuściwzy ią wodą gęsto, y przilożyć na załtrzał wyciąga łtrzały. FalZioł IV 39a; Thy rzeczy z białki kokofznych iaiecz: miefzać gęsto/ á potym z tego wczynić gruzołki FalZioł V 89,1 33a, 97a, [115²]b, IV 23b, V 79 (10); Mącz 347a; warzże lepák [onę wodę] áz będzie gęsto iáko treść miodowa SienLek 53; Weźmi Mirry czyłtey/ náśieniá z łáktuki/ białego máku/ [...] ftłucz koźde ofobno/ á rofpuść żołciá áby gęsto było SienLek 56v; Albo weźmi fpolney mięthki foku álbo prochu/ á ktemu trzy części Aloe/ [...] á rołtworz winem iz będzie gęsto iáko ciáfto SienLek 74v; Weźmi [...] ftáręgo fádłá/ [...] á fmaż w tym rołchodniku thák wielé/ iz gdy rozewré rołchodnik/ moźe gęsto być iáko dziecinny pápinek SienLek 167, 47, 61, 62, 66v, 117v (21); Kędy błotá fą/ ták teź ftaw/ fpuściwzy/ piałczyfte grunty/ błoty/ fpławámi powaźay: kołztuiąc iáko gęsto błoto fádzić GostGosp 112.*

W charakterystycznych połączeniach: gęsto być (23), okładać, rozmącić, rozpuścić (2), sadzić (2), uczynić, (z)mieszać (2); jako błoto, ciasto (4), dziecinny papinek, kasza, maść (6), ołow, treść miodowa.

Szereg: »(nie, barziej) gęsto ani (niźli) rzadko« [szyk 1 : 1] (2); przydać k temu wodki roźaney iźeby ták nie było barzo gęsto/ ani teź barzo rzadko FalZioł V 91; SienLek 132v.

[Niekłóre uźycia, zwłászczá typu „gęsto było” itp. mogą być teź interpretowane jako N a. A sg n ai.]

2. *Ciasno, blisko, zwarcie; jedno obok drugiego; confertim Calep, Cn; crebro, dense, spisse Cn (26) : Lift okołó prętu długo á gętho fie kładzie FalZioł I 154d, I 147c; Thakieź y za morzem Chwalenłkim, ale fą łpdzie nam podobni, [...] nie ták gęsto iáko v nas, ale potrołze tu y owdzie miełzkaiáci. MiechGlab 64; RejWiz 78v; RejZwierz 143; WyprKr 19v; BibRadz 2.Reg 17/12; á ták gęsto drzewo ich roście/ iz fie trudno miedzy nie wedrzeć BielKron 446, 315v, 452v; Densare defluentem capillum, Lazącym włołóm poráďyć áby gęsto rosły. Mącz 82a; pothym ziąwłzy ón chleb/ połyp grynłzpanem gęsto/ iz włzędy przyłnie. SienLek 18.lv, 171; BielSat N3v; BielSpr 67; Strum M4v, Pv; áby z chorągwiámi gęsto łzli [frequentes incederent]/ á iźby káźdy żołnierz łobie broń y łtráwę nosł. ModrzBaz 112; Tátarowie grad żelázny z łukow ná Litwę gęsto puścili StryjKron 416; BielSjem 40; Confertim – Gęsto, czizbám. Calep 237a; Iák ptałzek żáłobliwy Po towarzýszu częfto/ Gdzie gáłązki tkwiá gęsto/ Styłkuie GrabowSet S2.*

W charakterystycznych połączeniach: gęsto isć, kłásć (się) (2), posypać, puścić, rość (obrasťać, wyrasťać) (4), sadzić, spleść, tkwić, uderzyć.

Szeregi: »gęsto, (abo) ciasno« [szyk 1 : 1] (2); Mącz 118b; Zás w ciágnieniu tego nawięcey trzeba pilnowáć/ áby ile moźe być/ żołnierze/ w łpráwie á ciáftno ábo gęsto łzli [per angustias viarum exercitus ducatur] ModrzBaz 111.

»gęsto i miáźszo« (1): Takieź włołi im częłciej ie ogála, tim gęłciey y mięłłzey obrałtaią dla przybywania materiey. GlabGad B.

»lub rzadko lub gęsto« (1): Nie pátrząc ná Pogány/ lub rzadko lub gęfto. Potkánie vczyniwfzy plác otrzymywáli *CzahTr* H.

3. Często, wielokrotnie powtarzając się w czasie; *crebro, persaepe Mącz, Cn; compluries Calep; centies, crebra, crebre, crebrius, frequenter, identidem, iterum atque iterum, iterum et saepius, multoties, pluries, plurimum, saepenumero, saepicule, semel atque iterum Cn (44)* : Komuciem barzo á gęfto żyła bije/ tam krew á kolera panuie. *FalZioł* V 12v; *RejWiz* 192; Bo záprawdę kto gęfto/ przepieruie fłowy/ Ieft to szpieg napewnieyfzy/ od szaloney głowy. *RejZwierz* 133v; Aleć iuż y kowale kuiąc y fłofárze piłuiąc gęfto o tym mowią *RejZwierc* 182; TEn fie s Turki vganiał dość męźnie y częfto/ Od nich był mocą wielką gromion bárzo gęfto. *PaprPan* Ee4; *ModrzBaz* 140v; miał Pan Bog káždego czáfu y w káždym práwie ftu lat y gęścicy/ fwoie Greki ktorzy kościół Rzymfki oczyściami *SkarJedn* 265; *KlonKr* B4; *GosłCast* 35, 52; A ia co dáley/ lepiey cień głęboki Błędow mych widzę: ktore gęfto iędzą Strwożone ferce vftáwiczná nędzą *SzarzRyt* A.

W charakterystycznych połączeniach: *gęsto bić, bywać (2), czynić, doświadczać, mówić (2), nawiedzać (2), obiecywać, opowiadać, powstawać, pytać, rość, (w)spominać (2), wyzywać (2); gęsto chorujący.*

Szereg: »często, (a, i) gęsto« [szyk 31 : 2] (33): Gdyż tak czesto á gęfto c[z]iniż wzmiankę bliznego/ pytamcie ktory ieft moy blizny? *SeklKat* M4v; *KromRozm II* dv; *GliczKsiąż* C4v, H6, N3; Czemuż my y licemiernicy częfto a gęfto [*frequenter*] pościmy *Leop Matth* 9/14; *BielKron* 308; Memoriam nominis alicuius celebrare, Na kogo częfto á gęfto wfpominác. *Mącz* 45d; Pollicitor, Częfto á gęfto obiecuyę/ zálecam fie. *Mącz* 308c; Tenasmus, τενεσμοῦς Gdy fie komu częfto á gęfto ná przechod chce *Mącz* 444a; Valetudinarius, Chory/ częfto á gęfto choruyący/ nátárgnionego zdrowia. *Mącz* 474c, 67c, 86c, 96c, 104c, 136c (16); *RejZwierc* 143; *ZapMaz II G* 61/78v; *SkarJedn* 22; *CzechEp* 301; Doktor Luther nam powiádał/ gdy Biefá pímmem świętym/ álbo ftáteczną rozmową/ nie mogli od fiebie odbyć/ tedy go częfto gęfto vřczypliwyimi fłowy/ álbo śmieřzną iáką fprawą odegnał. *ReszPrz* 51, 7; *Calep* 228a; *LatHar* 3; *JanNKar* A2v; *SkarKaz* 454as

*** Bez wystarczającego kontekstu (8) : Dense, Gęfto. Denso, Czmię gęfto. *Mącz* 82a, 82b, 409b [2 r.]; Addenseo – Gęfcię, Gęfto czynie. *Calep* 22a, 235a, 306b.

Synonimy: 2. ciasno, ściśle; 3. często, ustawicznie.

cf **NIEGĘSTO**